

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség: Morgó-utca 39. sz.

Kiadóhivatal: Morgó-utca 39. sz.

Megjelenik havonként kétszer.

Felelős szerkesztő:
GYÖKÖSSY ENDRE.

Főmunkatársak:
ZÖLD MIHÁLY, SZARKA LAJOS.

Kiadóhivatali főnök:
BÉRCZY LÁSZLÓ.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 4 korona.

Fél évre 2 „

Egyetemi és akadémiai polgároknak, önképző-
köröknek:

Egész évre 3 korona.

Egyes szám ára: 20 fillér.

„Corda Fratres.“

Torinóban 1898-ban a fent írott jelige alatt egy diákszövetség alakult meg, mely közös szervezetbe foglalja össze az egész világ művelt ifjúságát. Az eszme kozmopolita, de a képzelhető legideálisabb célnak szolgál. Összeköttetések létesítése által közelebb hozza egymáshoz a különböző nemzetek fiait, meg akarja értetni, hogy testvérek vagyunk, s így a világbéke megteremtésének tagadhatatlanul hatalmas eszköze. Gondoskodik arról, hogy külföldön a szövetség tagjai egymásban kalauzra találjanak, vasúton, vendéglőkben pedig kedvezmények kieszközlésére törekszik. Hatalmasan szolgálja az önművelést azzal, hogy levelezést közvetít a különböző nemzetű, egy tudományágat művelők között, mi mind a tudomány, mind pedig a nyelvek gyakorlása szempontjából üdvös tevékenység.

A „Corda Fratres“ nagy hasznát belátta az egész művelt ifjúság. Külföldön egészen kifejlődve virágzik s nálunk magyaroknál is kezd az eszme népszerű lenni. A magyar osztály s Budapesten a konzulátus megalakult, most a vidéken a sor, hogy csatlakozzék, mert minden felső iskolai tanulónak nemcsak erkölcsi kötelessége, hanem egyéni érdeke is, hogy a szövetségnek tagja legyen!

* * *

A magyar ifjúság között a „Corda Fratres“ magyar osztálya a legközelebb létesíthető tényleges kapocs, mely azt egygyé fogja. Nem tudtunk annyira jutni, hogy diákszövetséget létesítsünk. Ahány főiskola, annyi felé huzunk, s ifjúsági politikánk örökös verseny a vezető szerepért, mely még a természetes erkölcsi köteleket is meglazítja köz-

tünk. Ezért van az, hogy ha közös érdekünkről van szó, s valamit el akarunk érni, a nehézkes formákban alig mozoghatunk, s minden fellépésünkből hiányzik az *egyöntetűség megnyerő hatása*. Pár éve mozgalmat indítottunk a diákszövetség érdekében, de az Egyetemikör vezetősége nem valósította meg tervünket. A kormány nem hagyta jóvá az alapszabályokat, mert nem látott elég biztosítékot arra, hogy ez az új szövetség nem politikai ügynökség lesz. Kimúlt oroszánunknak késő ugyan már szemére vetni hibáit, s talán magunkra is vethetünk, hogy előbb nem láttuk be az Egyetemi kör vezetőségének megbízhatatlanságát. Sajnos ugyan, de tény, hogy az Egyetemi kör vezető szerepétől a budapesti ifjúság egy része évek óta távol tartotta magát s rendszeren nagyhangú stréberség kaparította kezébe ott a kormányt, kik az ifjúság tekintélyét feláldozták személyes hiúságuknak, örökösen kiabáltak, de nem tettek semmit. — Mi pedig, a jó vidék, azon veszekedtünk, hogy helyese vagy sem a „Nemzeti Ideál“, és nem okúltunk több év példáján, hogy az Egyetemi körnek nem kell sem ez sem más ideál, ott csak egy uralkodik: a nagyszájú politizálás. Így volt az lehetséges, hogy a boltot becsukták, fizetésképtelenség miatt. Csődöt mondott a magyar ifjúság első egyesülete, mint egy mellékutcai szatócsbolt, hisz' még a házbért sem tudta fizetni! Miért? A nagy állami szubvencióból örökösen reprezentáltak, a tagokat pedig kipolitizálták a körből. Ez a végül ságosan megdöbbentő; mi debreceniek láttuk a beteges tüneteket, de erre mégsem számítottunk, mert ez évben sok megváltozott. Le kell vonnunk azonban a tanúságot s ez az, hogy az Egyetemi körre *egyelőre* semmiféle tekintetben nem számíthatunk.

Ám nyíljon meg újra, de tisztítsa meg magát minden salaktól, mossa le tisztára azt a foltot,

mit magán most ejtett, s akkor megint szóba állunk velök, de most a magyar ifjúságra sokkal komolyabb feladat vár, mint az „Egyetemi kör“ régi léhaságával való foglalkozás.

* * *

Alig félesztendő választ el bennünket a nemzetközi diákkongresszustól. Itt, otthonunkban látogatnak meg bennünket, hogy jobban megszeressenek, kik külföldön tartott kongresszusokon már is megszerették a magyar ifjúságot. Itthon kell megcáfelnunk azokat a vádakat, melyeket ellenségeink fejünkre szórnak s bebizonyítanunk azt, hogy nem vagyunk olyan barbárok, hogy magunkat szégyelni volna okunk.

A diákszövetség elnöksége Pesten székel, a magyar osztály is megalakult s teljes erővel dolgoznak, hogy a kongresszus fényes s tanulságos legyen. A kormány is belátta az ügy fontosságát és a legnagyobb erkölcsi és anyagi támogatást nyújtja. De a siker érdeke megkívánja, hogy az egész magyar ifjúság vállvetve dolgozzék. Ezért oly leverő az Egyetemi kör csődje, mert rossz ifjúsági viszonyainkat még e legtekintélyesebb egyesületünkkel sem takargathatjuk. Az Egye-

temi körnek virágozni és elsősorban dolgozni kellene a vidék támogatása mellett. E helyett bezárták s a magyar diákság hivatalos lapja: az „Egyetemi Lapok“ mindig ritkábban jelenik meg. És most rajtunk a sor, vidékieken, hogy megmutassuk, ha a pesti levegő a betegség miazmáit rejti is magában, a vidék céljaiban tiszta, lelkesedése igaz s munkakedve komoly. Mutassuk meg mi debreceniek, hogy itt az alföld szívében nem veszett ki az igaz érzés s első vagyunk, hol a vendégszeretet komoly nemzeti érdek szolgálatában áll. S készüljünk el arra, hogy vendégeink itt falaink között meglátogatnak. Az első teendő, hogy alakítsuk meg a diákszövetség debreceni konzulátusát, aztán lépjen be mindenki a szövetség tagjai közé. Anyagi áldozattal alig jár az egész, tagsági díj egyszer s mindenkorra 2 korona, melyért minden kedvezmény s a kongresszuson való részvétel joga is jár. Tag lehet minden főiskolai hallgató, ki az alapszabályok megtartására magát kötelezi s a tagsági díjat befizeti.

Fráter Ernő.

T Á R C A.

Byron képe alá.

*Sokáig néztem arcodat,
Leányos szépség ült azon.
Derült ifjúság vont a bé,
Árnyékát sem vetette rá
A fájdalom.*

*Pedig mi volt az életed?
Végzetlen nagy küzdelem!
Mely lelket, testet összetör.
Lelked beteg, de szépséged —
Az végtelen!*

*Ez elmerengő szép szemek
Nem is fájón tekintenek!
E bibor ajk, e gödrös áll
Nem azt kiáltják én felém:
Óh jöjj halál!*

*Mi fürteid közt lengedez,
Az ifjúság, az élet ez!
Hazugság volna hát dalod?
Oly tenger kint oly könnyű volt
Kimondanod?*

*— De jaj, most nyílik meg szemem!
Mégsem hazudhatál te, nem!
Büszkébb voltál, tudom, tudom,
Mintsem kínod jelét viseld
Szép arcodon!*

*Óh, hisz hányszor nevettem én
Könyezve, mások örömén!
Nevettem, míg a kín alatt
Vergődő, összetört szívem
Majd megszakadt!*

Oláh Gábor.

Pár szó a zászlónkról.

Mivel naponkint újabb és újabb kérdésekkel fordulnak hozzánk, hogy mi van már 48-as ifjúsági zászlónkkal, melynek Bécsből való visszaszerzésére a múlt év december havában mozgalmat indított akadémiánk ifjúsága s mely ügyben az előleges lépések megtételével bennünket bizott meg, hogy mindenki tudomást szerezzen arról: mi történt eddig a visszaszerzés érdekében, hadd számoljak be itt arról, a mit eddig tettünk és tettem.

Az ifjúsági gyűléstől nyert megbizáshoz híven, pár nappal a gyűlés után, levelet intéztem Thaly Kálmán, városunk képviselőjéhez, melyben felkértem őt, hogy hazafiás mozgalmunk élére álljon, a zászló hazahozatalának módozatával megismertessen, ügyünk számára az út illetékes helyeken egyengesse s széleskörű előkelő összekötéseivel fogva ügyünknek jóakarató barátokat szerezzen. E levelet a határozat értelmében aláírtam a tiszt. szénior-elnök urral és Gyökössy Endre szerkesztővel s csatolva hozzá e lapok hasábjain megjelent s a zászlóra vonatkozó történeti adatokat, elküldtem azt nagys. Thaly Kálmán úrhoz.

Válasz azonban csak nem érkezett levelemre. De tudva a hírlapokból, hogy öreg történetírónkat súlyos betegség gyötri, s gondolva, hogy ez akadályozza a válaszban, nem akartam neki újabb alkalmatlankodni, hanem vártam, hogy állapota jobbra fordulásával majd válaszol.

Midőn azonban a kuruc-estélyen való felolvasásra őt felkérő bizottság levelére válaszolva, a levélben jelezte azt is, hogy már előbb írt a széniornak is zászló ügyünkben, s én a széniortól értesültem, hogy ez a levél kezéhez nem jutott s így valószínűleg a postán elkallódott, azonnal irtam újból hozzá, hogy, mivel levele elveszett, válaszát ismételje meg.

Pár nap múlva a következő sorokat kaptam tőle:

Kérem, t. Uraim, legyenek némi kimélettel egy szegény, hónapok óta súlyos beteg s megbénult kezű ember iránt, a ki ezt a pár sort is csak kínosan írja... Én már egyszer feleltem, nem tehetek róla, ha elveszett; én országokra kiterjedő óriási correspondentiamban minden levelet nem reccomandálhatok. Különben is az Önöktől elérni óhajtott nemes cél aligha lesz egyhamar megvalósítható, oly merev akadályokba ütközik. Nincs tehát veszteség az időben, míg én meg-

Strófák egy asszony ideáлизmusáról.

Valahol messze, valamikor régen fakó sárga házban közönséges nyárspolgári embereknek kis leányuk született.

Ebben még nincs semmi új, mert hisz a nyárspolgári családoknak szokott születni kis leányuk. Az újság abban áll, hogy ennek a kis leánynak, dacára apjának és anyjának, nem voltak nyárspolgári hajlamai, annyira, hogy a legjobban azokat a mester-kisasszonyokat vetette meg, a kik míg nagy lányokká nem lesznek, oda haza nőnek fel munka és szenny között, inasok társaságában, az ismeretlenség homályában, akkor aztán egy vasárnap délelőtt éktelen módon rikitó ruhában és még rikitőbb kalapban jelennek meg a korszón s hallgatják egy-egy mesterlegénynek, a ki csúnyán ki van kenve-fenve, majom-módra úri nyavalygását.

Ő egészen más volt. Büszke és ideálista. Neki rózsaszínnel árnyalt fehér arca, arany szőke haja és kék szemei voltak, ellentétben a fajtájából lányok pipaacs-vörös, vagy fakó-barna arcával és savó szemeivel. A ruhában a kéket és fehéret szerette. Haját nem zsírozta, nem szoritotta le a fejbőréhez, hanem vállaira omolva hordta. Hangja nem volt tompa és szintelen, mint a többi mesterlányoké, hanem finoman

csengett, mint az arany, vagy lágyan bűgött, mint a fuvola hangja. Az ujjai pedig vékonyak voltak és szabályosak, mint a minő a görög Venus szobroké, úgyszintén a termete is olyan volt. Rajongott a természetért, vadvirágokért és költőkért és azt a sok szépséget, fényt, illatot és álmat, mi ezekből feléje áradt, mind a lelkébe szívta.

Lehet, hogy ezek tették büszkévé és ideálissá, de lehet, hogy már böicsőjében is elérhetetlen édes álmái voltak.

A rossz lelkű emberek azt mondták rá, virágúrúsz leány lesz belőle. Vagy talán varróleány. A szegény leánynak, ha álma van, ezen a pályán szokott szétfoszlani illuziójuk.

Ő pedig megmaradt hidegnek, büszkének, álmodozónak és bánatosnak.

* * *

Tizenhat éves korában meghalt az édes anyja. Egy könnyü nem sok, annyi se gördült pilláira

— Ni a büszke mester-kisasszony! — mondogatták a temetésen az emberek. Még csak egy könnyü sincs az anyja számára... Persze az csak afféle szögyelni való mesterasszony volt, a ki olesó karton meg parchet ruhában járt, csakhogy a kisasszony leányának legyen mit elcifrálkodni...

gyógyulok, ha t. i. énbennem biznak. Többet ennél nem irhatok, szóbelileg küldötjüknek, ki ajánlatommal innét Bécsbe mehetne, többet mondhatnék. Szíves és hazafias üdvözlettel maradván, beteg s öreg barátjuk

Pozsony, 1902 febr. 20. *Thaly Kálmán.*

A mint tehát e sorokból kitetszik, ő egy küldöttségnek Bécsbe való menetelét javasolja, mely az ő szóbeli utasításával és ajánló levelével mehetne fel. Mivel azonban kérdés fér hozzá, hogy vajjon Schönborn, ki a zászlót felsőbb helyre való beszolgáltatás végett átvételi elismervénnyel átvette, be is szolgáltatta-e azt oda s nem járt-e el úgy, mint Montenuvean herceg Erdélyben, ki a felsőbb helyre való beszolgáltatás címén elfoglalt régészeti kincseket saját magángyűjteménye számára tartotta meg; mivel így meg gondolatlan eljárás lenne tőlünk, ha addig, míg zászlónknak Bécsben létéről határozott tudomást nem szerzünk, küldöttséget menesztünk s egy nagyon bizonytalan eredményért, — nem arról van szó, hogy visszaadják-e, csak arról, hogy ott van-e? — anyagi erőnket, mely a zászló esetleges hazahozatalnál erősen igénybe lesz véve úgy is, már most kimerítenők; mivel nincs kizárva, hogy ha zászlónk az udvari gyűjteményben nincs, kül-

döttet vagy küldötteket kell kiküldenünk, a kik annak a Schönborn család magángyűjteményében utánna nézzenek, s ha ott van, mint defrandált tárgyat egyenesen visszaköveteljük, a mely küldöttség anyagi erőnket megint igénybe venné: azért a leghelyesebb eljárásnak tartom, ha addig is, míg Thaly Kálmán egészsége helyreálltával maga állana az ügyek élére, kérdést intézünk Bécsben élő hazánkfia, Thaly Kálmán kiszemelt tanítványa, a kiváló tudós Thallóczy Lajoshoz, kihez — úgy gondolom — Thaly Kálmán ajánló levele is szólna, hogy utánna nézve az udvari gyűjteményben, tudassa velünk, ott van-e zászlónk vagy sem? — Ő úgy is, mint magyar ember, úgy is, mint Thaly Kálmán tanítványa, bizonyára szívesen és hazafias buzgalommal tesz eleget kérésünknek. Ha aztán zászlónk ott van, akkor ezer örömmel menesztünk küldöttséget Bécsbe, hogy zászlónkat visszakérjék.

Ennyiben akartam beszámolni eddigi munkánkról, ennyiben akartam ismertetni tervünket a további teendőkre nézve

Vajha adná meg a magyarok istene, hogy a jövő március 15 ikét e zászló alatt ünnepelhetnők.

Szarka Lajos.

Pedig sirt ő, csak könnyüi nem voltak. Azok közé tartozott, a kiknek csak a lelke tud zokogni a fájdalom miatt. Azt pedig olvasta a költők könyvéből, hogy az ilyen köny, mely benn marad a lélekben, százszorosan perzseli a pillát, égeti a torkot.

És azért nem érzett lelkifurdalást.

Mikor aztán az anyját eltemették, egy elutasított udvarlójának, a ki különben előkelő hivatalnok volt és ízléssel öltözködött, azt mondta:

— A felesége leszek... Most még nem szeretem ugyan, de igyekezzék, hogy megszeressem.

Mert apja özvegy asszonyt akart vinni a házhoz, a kit neki meg kellett volna csókolni és anyjának nevezni.

Ez pedig álmodozó büszke lelkével nem fért össze.

* * *

Két évig élt az urával nagy úri asszony módra, boldogtalan módra.

Sokat megfordult abban a nagy színházban, melynek neve: élet. Játszott is az élet színpadján, mert mikor az urával megjelentek a szalonokban, víg volt, kacagott, dalolt és zongorázott, elbűvölte a férfiakat és irigyeivé tette az asszonyokat, mialatt zokogott a lelke, mert ez a játék csak arra való volt, hogy meg-

ismerje a színészek és színésznők való jellemét és megcsömörüljön attól a hazug világtól, melynek minden selyme rongy és cafrang, minden, minden ékszere szenny és sár, minden fénye csábító lidércfény, minden lehelete bűn és minden vágya vétek.

Mikor aztán ezt a világot összevetette álomvilágával, melyben csak a nagy, szép, nemes, az örök igaz és isteni ül diadalt és uralkodik, akkor érezte, hogy boldogsága nem abból a világból való.

De az ura, meg a becsület egy darabig még oda kötötte ahoz a világhoz. Mert habár a világot s benne az embereket útálta szíve mélyéből, de az ürömpohárból, mit férje két éven át készítgetett számára, még hiányzott egy csepp, hogy csordultig legyen. És ő azt a cseppet be akarta várni. Úgy kívánta ideális lelkének törvénye.

Egyszer kitöltetett az is.

Éjszakának idején részegen jött haza az ura. Az asszony már akkor ágyban feküdt. Oda hajlott ágya fölé, hogy megcsókolja és a mint az a borgözös, dohányfüstös lehellet érintette az asszony arcát, elfordította azt. Majd valamit mondott az asszonynak, a mit az megtagadott.

Az ura káromkodott és kést emelt rá!

Diák-élet.

Március 15-én.

Isten kegyelméből ismét megértük újabb fordulását, ötvennegyedik fordulását annak a nagy napnak, mely hazáját, magyarságát visszaadta a magyarnak, melyen szívük lelkesedésétől lángoló apostolok lerakták azon alapokat, melyek fundamentumai lettek egy jövőnek, egy nagy és boldog Magyarországnak.

Illatos tavaszi párák nem úsznak a légben. Hideg, fagyos van. De ez a nap, mely fagyával, hidegével sokak reményét tette tönkre a vetésekben, — reményt, újabb, hittel teljesebb reményt fakasztott sokak szívében egy szebb tavaszról, a magyar nemzet szebb tavaszáról.

Nehéz idők járnak felettünk. És a mint a természet világában, ha elborúl az ég s fellegek tornyosulnak, villamos erő feszíti a levegőt, úgy a mi szívében is valami sajátságos erő működik most, meg vannak telve a szívek, a lelkek villanyos feszültséggel e nehéz időkben, a mely villanyos feszültség előbb utóbb mint mennydörgés és sujtoló villámlás fog érvényesülni, ha csak illetékes helyeken idejekorán nem gondoskodnak arról, hogy ez a nemzetre nehezülő felleg, melyből vész és vihar támad, szépen eloszlassék.

Érzik ezt a kormány emberei is. És a midőn látjuk, hogy a politikusok és államférfiak lelkét mint lengi át a szabadságnak az a szellője, a mely egy bús ország sóhajából támad; a midőn látjuk, mint kezdenek tenni a szabadságnak szabadabb szellemében, — túlradó lelkesedéssel gyűlünk össze mi is, hogy ünnepeljük azt a napot, mely reánk nézve az élet, a feltámadás vala, mely újból egy szebb, magyarabb jövőnek hajnalhasadása.

* * *

A collégium ifjúsága által e napon rendezett ünnepségek lefolyásáról, a következőkben számolunk be.

D. u. 1 1/2 órakor. A collégium lépcsőházában levő Petőfi-szobor előtt a „Petőfi-dalkör“ ének-száma után Milotay István, a M. I. Ö. T. elnöke az itt közölt beszédet mondotta:

„Március 15-ike van! A szabadságnak és Petőfinek napja! A szabadságnak és Petőfinek, mert a milyen elválaszthatatlan egymástól a nap s a vele egy pályát futó csillag, úgy nőtt össze egy fogalommal e két szó: Szabadság és Petőfi.

Március 15-ike van! Most ötvennégy eszten-deje, hogy fölkelt a nap s vele együtt föllángolt a magyar költészet égboltozatán, a legragyogóbb csillag, melyet valaha láttak a népek S fényesség

Az asszony kifutott az éjszakába hajdonfőn nyakócon, egy szál ingben. Pedig télvíz ideje volt. A ruháit úgy hordta utána öreg cselédje. És ott hagyta mindenestől azt a világot, a melyben talán boldog lehetett volna, ha nem nyomja az idealizmus átka.

Csak az álmait vitte magával.

* * *

Talpig feketében volt, mikor először találkoztunk.

Én azt hittem, hogy csak a ruhája fekete, pedig a lelke is sötét és fekete. Nem a büntől, — én édes Istenem, de csúnya gondolat! — de mert az emberek kiölték belőle a világosságot, a hitet. Hanem álmait még ekkor is féltékenyen őrizte.

Mindjárt beszélgetésünk elején, a költők után szó esett az életről is. És a mint lágyan bűgő fuvola hangján megszólaltatta álmait, éreztem, hogy az álmok az enyéimék is, azok a vágyak az én szívéből is hajtottak, az az asszony az én bánatomat is sirja, tövis koszorúja engem is illet és... és belopta a szívét a szívembe minden fényes álmaival együtt és belopta a lelkét lelkembe minden feketeségével együtt.

Hogy mit éltünk át két évi együttlétiünk alatt?...

Ha tollam aranyból volna, papírom rózsás felhők-ből volna és tintám szívárványból; vagy ha pennám holló tollából volna, papírom fekete felhőből és köny-

nyekbe mártanám is pennámat: le lehetne-é írnom mindazt a boldogságot, mind azt a fájdalmat, mit két álmódzó szív átélt, mikor hosszas bolyongás után véletlenül egymásra találtak, mikor megsiratott, vesztett álmaikat újra feltalálták, mikor — ha tiltva is — egymáson doboghattak? ..

Hívta a színpad, hogy szépségével és szellemével ragyogjon, hódítson, elbűvöljön s általa gazdaggá legyen. És bár hangja úgy csengett, mint a színarany és úgy csattogott, mint a fülemile, ő megmaradt szegénynek, tisztának és az enyémnek.

Fényes úr négyfogatú hintón jött érte, hogy menjen vele a hegyek közé, toronyos kastélyba, nagy úri asszonynak és ő hónapos szobájában zongora órákat adott, tanult és dolgozott, hogy meglegyen mindennapi sovány, de tisztességes kenyere.

Mert én csak a szívemet adhattam neki. Meg az álmait ápolhattam. De ez neki drágább volt ragyogó színpadnál, toronyos kastélynál.

* * *

„Kiket jövőjük szétvetett, azokat a múlt, bármi szép, össze nem hozhatja.“

Az együtt átélt két év után jött a másik kettő. Hanem ekkor már különböző küzdőterre szólított bennünket az élet.

támadt a magyar föld felett, fényesség a házakban, az emberek szívében, mindenütt, mindenütt a meddig az a csillag sugarát vetette. Mindenütt a meddig elszáryalt a szó, az erős fogadás, mely az Ő lelkében fogant, az ő versében csendült meg s az ő ajkáról röpült el, szabadon, merészen mint a sas madár.

Ma van annak a napnak fordulója. És mi eljöttünk, hogy emlékezzünk, reméljük s hálát adjunk Eljöttünk ide, hogy megújhadjon a szívünk, a szabadságnak és Petőfinek szeretetében Megújhadjon, megerősödni jöttünk, mert szükségünk van rá. Rossz időket élünk; új és idegen áramlatok szele fujdogál mindenfelé és sokszor letérünk az útról, melyet a Te lelked, a Te szellemed világossága mutatott meg nekünk, miként hajdanta kiválasztott népének az Úr. Mind nagyobb és nagyobb lesz körülöttünk az árnyék s mind gyakrabban eltévelyedünk. Új csillagokat keresünk az égen, melyek vezessenek és megfelelkezünk róla, hogy nincsen számunkra más irány, mint a melyet a Te csillagod lángja mutat.

Emlékezni jöttünk. Szárnyakat bontana a lelkem, hogy fölszálljon hozzád. Erölködöm, hogy megközelítsem a Te lelkedet, hogy valami kis rész a szellemedből szálljon most reám, hogy ékes szóval, mely megindítaná a szíveket, buzdítsak a

Testvériségre, hirdessem az Egyenlőséget s követeljem a Szabadságot! Vissza akarok nézni, keresztül félszáz esztendő ködén, a múltba, a csodák világába, mikor halhatatlanok születtek s halhatatlanok hüllottak el, mert megfogadták, megértették, szívökbe írták azt a szent esküvést, hogy rabok többé nem leszünk soha. Fél század éve annak, a többiekkel együtt elvesztettünk tégedet is, Téged a legnagyobbat, minden időknek dalnokai között. De a mely napon eltűntél az emberi szemek elől, miként Illés próféta tüzes szekeren, azon a napon lettél valósággal a miénk.

Halhatatlan lelked itt maradt közöttünk, szétáradt a levegőben, fűvekben, fákban és vizekben, ott van mindenütt a napsúgártól kezdve a szél által fölkaavart porszemig. Az beszél hozzánk a szelek zúgásában, körülvesz bennünket minden lépten-nyomon és mi mégis más után, idegen levegő után vágyakozunk.

Azért jöttünk most ide e napon, mely a Te napod, hogy reménységet merítsünk a jövőre iránt, mely nehéz harcokkal fenyeget Reménységet és bizodalmat akarunk nyerni a Te szellemedtől, melyet e szent napon talán jobban és igazabban megérthetünk, mint egyébkor.

A nagy időknek emlékezetén megdobbann a szívünk és úgy érezzük, hogy bármi jöjjön, Te

Hogy mi ment végbe e két év alatt az asszony lelkében! nem tudom De nagy dolognak kellett végbemeni. Mert egyszer az az asszony leült íróasztalához és olyan furesa dolgokat írt, hogy könnye is kicsordult utána...

„Meggért egy zsidó ember és hozzá megyek. És tudja, mi visz hozzá?... Az emberek... A kiknek terhéré voltam, a kik rágalmaztak és nem hagytak élni. Ezzel elég lesz téve mindenkinek, eléggé meg leszek halva azt hiszem. Mennyin kellett keresztül mennem, hogy ezt tegyem!... hogy nagyobb öngyilkos legyek annál, ki háromszorosan is maga ellen sűti el a fegyvert?“...

Te álmaidnak, idealizmusodnak tépett lelkű asszonya, a ki verejtékes munkával, éjjel-nappali szorgalommal nagy szegénység között, kiküzdötted magadnak a becsületes kenyeret, a ki önszántodból kiszakítottad magadat egy festett világ, az önző emberek köréből, kik hitedet, életkedvedet megölték és a kinek volt erőd a meztelen szegénység jármát nyakadba vened, csakhogy álmaidat megmentsd; a kit nem tudott elcsábítani a színpad ragyogása, az emberek tömjénező tapsa, nem saját szépséged és tehetséged sem; a ki nem akartál aranyos hintóban, toronyos kastélyban lakni, hogy nyugodtan bolyonghasd az álmok

világát egy fakó poeta néppel. — te álmok asszonya, kiáltson bármily fertelmes szavakat is feléd a világ, az emberek, mondd, ugyan mondd: tudnál e felesége lenni, a felesége! — egy férfinak, a kit te zsidó embernek nevezel; a kihez nem a szíved, de az emberek visznek; a kinek, mikor kezded odaigérted, nagyobb öngyilkosságot követtél, mint a ki háromszorosan is maga ellen sűti el a fegyvert?!

De csak menj utadon... Áldozd fel büszkeséged az embereknek... Csimáld meg az idealizmusnak maró szatiráját. Légy felesége annak az embernek... Csak arra vigyázz, hogy mikor hűséget fogadsz, a hangod ne remegjen és a könyű ki ne csorduljon szemedből...

Azt azonban ne hidd, hogy büszkeségeddel álmaidat is fel tudod áldozni Azok megmaradnak a szívedben és csendes, holdvilágos, álmatag éjszakákon betakargatod velük a te virrasztó poétádat.

* * *

...Tollam megakad, a mint e sorokat egymásra rovom.

Valami ördögi gondolat kísért.

Nem lett volna-e jobb, ha annak a nyárspolgári családnak álmodozó kis leányából virágárús leány lett volna?... Azóta már régen valamelyik folyó hulláma ringatná testét s csobogna mélabús regéket álmaidról, csalódásairól, szomorú végéről és nem kellene, hogy felesége legyen egy férfinak, a ki rá nézve csak — zsidó ember.

Szarka Lajos.

halhatatlan lelked mindég velünk marad. Úgy érezzük, hogy jönni fog még egy nap, egy második hasonlatos ama nagy elsőhöz, mert az a szent harc, melynek te Tyrana voltál, most is egyre tart még. Sokan vannak és hatalmasak az ellenégeink és kevés az igaz harcosoknak száma. De nem csüggedünk, íme ma megfogadjuk újra, hogy hívek maradunk hozzád, hívek abban a három szent eszmében, melynek lánglelkű hirdetője voltál. Hívek maradunk a földhöz, melyen a Te szíved olthatatlan és öröm-lánggal égett. Hívek maradunk a szabadsághoz, mely a Te neveddel egy. Hívek maradunk, csak Te örök szellem, Petőfi szelleme el ne hagyj bennünket, hogy miénk legyen a győzelem!

Ennek végeztével a dalkör öt tagja, szép és nemes feladatához s szokásához híven a szobrot megkoszorúzta. Majd Hódy Béla szavalta el a Talpra magyar-t, míg az ünnepet a dalkör Talpra magyarja zárta be.

D. u. 3 órakor. A lépcsőházból a collégium udvarára vonult a közönség, hol már ekkor nagy tömeg verődött össze. A főiskolai kántus lelkes énekszámát után Zöld Mihály, lapunk munkatársa, mondotta el következő alkalmi beszédét:

Petőfi Zoltán.

— (Régi diákélet.) —

(Folytatás.)

II.

Akkoriban, mikor még mi diákoskodtunk Zoltánnal, nagyon sűrűn eltöltöttük az estéket fosztókákban. Ezt bizonyíthatja Zsilinszky Mihály államtitkár is, ki akkor szarvasi tanár volt s ő is ott ült a zöld asztal mellett, mikor törvénybe iktatták azt a nevezetes paragrafust: „A kik fosztókában megcsípetnek, irgalmatlanul kicsapatnak.”

No de a diáknak volt is, van is esze, hogy miként kell az ilyen törvényt kijátszani!

Attól nem igen féltünk, hogy az öreg Kriska bácsi, a pedellus megcsípjén bennünket, de ha megcsípett is, letagadtunk mindent. De hogy tagadhassunk arra kellett ügyelnünk, hogy valamivel ránk ne bizonyíthassák a dolgot. Ezért is ünneplő magyar ruhát huztunk, ha fosztókába mentünk. Mert még akkor magyarban dobogott a szív. Magyar ruhában jártunk mindnyájan. Dehogy is jutott volna eszünkbe olyan nyavalyás védekezés, hogy kényelmetlen, alkalmatlan. Szépségéért, de különösen magyarságáért még azt is elkellene tűrnötök. Láttátok volna csak Petőfi Zoltánt?!

Ünnepelő közönség!

Ünnepet ülünk, nemzeti ünnepet, melyet nem a hivatalos hatalom, hanem maga a népakarat szentesített. Emlékezünk, olyan napról emlékezünk, melynél szebb, melynél magasztosabb napja nem volt a magyarnak ezer esztendő ezer és ezer szépséges napjai közt. Szép volt a nap, melyen párducos Árpádot a mi nagy őseink paizsra emelték; mikor István királyt első királyunkat az ezredik évben királylyá felkenték; mikor első Lászlót népek fejedelmek vezérekké tették... Szép nap volt mindenik! Hej akkor, még akkor sok fényes nap derült szegény magyarokra! Milyen szép is volt az, mikor három tenger hirdette, mutatta a magyar fegyverek élének hatalmát... Hát mikor, Hollós Mátyás királyt a szent népakarat királyunkká tette és mikor igazságos Mátyás, legnagyobb királyunk, Bécsnek városát is megvívta, bevette...! Ez volt tán utolsó fénylő ragyogó nap népünk életében... Aztán jöttek bús, szomorú napok. Rab volt a magyar nép, háromszoros rab volt. Bilincs volt rajta a német, török járom; bilincs volt rajta a jobbágy szolgálása, de legnagyobb bilincs egymás ellen való örökös tusája...

Búsan kelt a nóta, igaz magyar nóta népünk dalos ajkán:

Olyan szép magyar ruhákat viselt, hogy majd kiszállt a lélek örömeiben az emberből, ha ránézett.

Szóval ünneplő ruhában jártunk a fosztókákba s ha az betollasodott, ráértünk szombaton délután, vagy vasárnap reggel letisztogatni. Iskolába mindig a rendes viselőbe mentünk.

S egyszer ez mentett meg bennünket.

Mikor már szegény megboldogult Tatay igazgató semmivel sem tudta ránk bizonyítani, hogy fosztókába lettünk volna, mikor már mindent letagadtunk. visszafordította ránk a védekezést s azt mondta, hogy mi álljunk hát elő valamivel, a mi kétségtelenül kizárja azt, hogy fosztókában voltunk

Zoltánék megjíjedtek, de én kimentettem őket is a bajból.

— Tekintetes Igazgató úr, ha valóban ott lettünk volna reggelig, a hogy a pedellus bejelentette; akkor volna a ruhánkon tollpohely!

Elképedve hallgatott egy ideig az igazgató s miután jól megnézte ruhánkat, elbocsátott bennünket.

Én voltam a fiúk között szarvasi. Én voltam így a vezetőjük. El is látogatott hozzám mindennap Zoltán.

No Muri hova megyünk ma este? hol lesz a nagy fosztóka?

Tudta, hogy engem idejekorán értesítettek a szép

„Szomorú a magyar nóta,
Háromszáz esztendő óta . . . !“

Bizony szomorú volt! Fekete éjszaka borúlt a magyarra. Irígy ellencink azt hitték, hirdették, hogy örökké tart e nyomasztó vak éjjel s nem derül, nem pirkad már a magyar égen a magyar szabadság várva-várt hajnala. De bizony nem úgy lett! A szabadság szele feltámadt nyugaton. Végig fúvált egész földrészünkön Nyomában mindenütt áldott hajnal derült, világosság fakadt. Eljött mi-hozzánk is. Elűzte a fekete árnyakat Hajnal támadt itt is: szabadság hajnala. A hajnalból nap lett, a szabadság napja: 1848 márc. 15. Ennek a napnak emlékét ünnepeljük mi most. E nap emlékére sebesebben dobog minden igaz magyar szíve. Ezen a napon őszintebben, erősebben érezzük, hogy valamennyien testvérek, mindannyian magyarok vagyunk. Ez az a nap, a milyen napja még nem volt a magyarnak, igazságos Mátyás sírba szállta óta. Ez az a nap melyre büszkeséggel, nemes önérzettel tekinthet vissza minden magyar.

Lelkem elszáll abba a dicső, szép időbe. Látom azt a kisdéd ifjú sereget, mely szívében a hazaszeretetet szent tüzével s ajkán a szó, a magyar szó varázshatalmával, néhány óra alatt vér nélkül megteremti azt, amit évszázadok epedve vártak,

amiért nagyok és még nagyobbak annyit küzdöttek: a magyar szabadságot. Látom amint Irinyi és Percel, talán Isten lelkétől ihletve, jobban, ügyesebben foglalják össze a magyar nemzet kívánságait, mint maga a bölcs, a fontolva haladó országgyűlés. Hallom amint Jókai felolvassa a 12 pontot. Hallom a magyar nemzet büszkeségét, Petőfi Sándort, amint elszavalja lánglelke gyümölcsét a „Nemzeti dal“-t. Látom miként lesi, várja a lelkesült ifjúság s a perceről-percre nagyobbodó óriás tömeg a költő mindenik szavát. Hallom mikor a magyar ifjúság fokozódó lelkesedéssel viszhangozza: „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, Hogy rabok tovább nem leszünk.“ Látom azt a felséges ifjúságot, mely nem csak lelkesedni, nem csak szónokolni tud, hanem alkot, cselekszik, tettekre képes. Követeli a sajtószabadságot, de nem csak követeli, hanem — nem törődve azzal, hogy Pest telve van katonasággal — élén a hős Vasváry Pállal, lefoglalja a sajtót s Irinyi csakhamar a 12 pont első kinyomott példányát lobogtatva jelenik meg a nép közt. Csakhamar kész a „Nemzeti dal“ is, leírhatatlan az a lelkesedés, melylyel a nép az eskü szavait ismételte, midőn Petőfi újra elszavalta felséges költeményét.

Úgy volt! Ami Bécsben, Párisban polgár-

tót leányok. Hej! de meg is forgatta őket Zoltán! Szerettek is vele táncolni! Szép fiú volt, jó táncos volt! Igazán gyönyörűséggel néztük, mikor kézre kapott egy piros képű tót leányt s járta vele a magyarost, amúgy magyarosan. Gyönyörűséggel hallgattuk, hogy rá-rápengette az ezüst sarkantyút!

Hogy ragyogott a szeme!... Szegény Zoltán!...

Én előre megmondtam, hogy hova megyünk s hogy jöjjenek össze házunk előtt s hogy várjanak meg engem.

Mert itt volt a kurucz baj. Én voltam a vezető s én szabadultam legkésőbb. Apámmal s bátyámmal egy szobában laktam s ez volt a baj. De ideje korán elkészítettem a szekrényben könnyen hozzáférhető helyre az ünneplőt s vacsora után lefeküdtem.

Apám a bátyámmal bújta a görögöt, meg a latint s ha azt elvégezték, egy darabig még a zongorát verték. Én csak heverésztem, pipáztattam. S alig vártam, hogy lefeküdjének. S alig vártam, hogy elaludjanak. Viseltem ott hagytam ágyam előtt a széken, az ünneplőt összeütletem s miután az aklak már ügyesen el volt készítve, kiugrottam mezitláb a hóba. Gyorsan felöltöztem s a kapuban csatlakoztam a fűkhöz, a kik már ott vártak, hogy haladjunk.

Sok volt már a rováson. Az igazgató szigorúan ráparancsolt Kriska bácsira, hogy vigyázzon Petőfiékre. Úglátszik az öreg nagyon a lelkére vette a figyelmeztetést, mert egy éjjel után elcsípett bennünket, a hogy épen Janurikéktól jöttünk ki. Köszönt az öreg, de mi nem fogadtuk. S hiába mondogatta nevünket, hogy álljunk meg, hogy beszélni akar velünk, mi mintha nem hallottunk volna semmit, gyorsan szüköltünk odébb.

— No Muri most fuccs!

Ez volt a Zoltán szavajárása, ha valami bajt neszeltünk.

Másnap reggel csakugyan az osztályba jött Kriska bácsi. Megállt az ajtóban s egy kis papirosról olvasta nevünket s ezt tette most is, mint rendesen hozzá:

— Tisztelteti az igazgató úr, fáradjanak le a tanári szobába.

Mi persze nem igen örültünk az effajta „tiszteltetésnek.“

— No Muri, hogy vágjuk ki magunkat?

— Bízd rám Zoltán, válaszoltam neki: Ne félj, legrosszabb esetben ott lesz az öregem.

S a hogy a tanári szobába léptünk, legelőször is azt néztem, hogy benn van-e az öreg Kicska?

vérbe került, azt Pesten 24 óra alatt kivívta az egyetértő hazaszeretetet.

Magyar ifjúság! testemből való test, véremből való vér, te hozzád szólok. Hallod az eskü szavait: „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, Hogy rabok tovább nem leszünk.“ Ha méltó akarsz lenni elődeidhez, akkor neked is esküdnöd kell itt, Istennek szént színe előtt, itt, e megszentelt falak között. Ha méltó akarsz lenni azokhoz a nagynevű márciusi ifjakhoz, akkor neked is lelkesedve kell kiáltanod: „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, Hogy rabok tovább nem leszünk.“ Mert ne higgyétek, hogy szabadok vagyunk! Nem vagyunk szabadok! Független, önálló Magyarország, ép úgy álom ma, mint ezelőtt 50 esztendővel! Nem lesz addig szabad Magyarország, nem lesz addig boldog a magyar, míg a nemzet fiai német parancsszónak engedelmeskednek, míg az osztrák színek el nem tűnnek a magyarországi városok kaszárnyáinak környékéről. A székelyen pírja futja el arcom, ha azt látom, hogy itt Debrecenben, a legmagyarabb városban is, túrnunk kell ezeket a szégyenfoltokat. Nem lesz addig szabad Magyarország, nem lesz boldog addig a magyar, míg fekete-sárga zsinór ékesíti — ha ugyan ékességnek nevezhetem — a magyar fiúk daliás termetét. Nem lesz

addig szabad Magyarország, nem lesz addig boldog a magyar, míg túrnie kell, hogy a magyar zászlót, melyért őseink annyit küzdöttek s mely alatt a nemes emberek, ősz honvédeink is annyi dicsőséget szereztek a magyar népnek, azt a zászlót, úgy honunk határain kívül, mint belől, meggyalázzák, sárba tiporják. Nem vagyunk szabadok . . . de azért nem szabad elcsüggednünk. Ez a mai nap tanít bennünket arra, hogy egyező akarattal, lelkesedő hazaszeretettel sokat, mindent elérhetünk.

Fel tehát a munkára! A hazaszeretet szent tüze lelkesítsen bennünket nemes, nagy tettekre, mint lelkesítette elődeinket. Fel tehát a munkára, a hazaszeretet szent tüze nyomjon el szívünkben minden ellenséges érzelmet, legyünk egyező akarattal, cselekedjünk együttes erővel s akkor lesz még több, lesz még sok ragyogó napja a magyaroknak. Legyünk egyező akarattal, cselekedjünk együttes erővel s akkor bizakodó hittel, hívő reménységgel vehetjük ajkainkra a legnagyobb magyarnak jóslatát: „Magyarország nem volt, hanem lesz!“

Utánna Jakab Lajos szavalt ünnepi ódát, míg a főiskolai kántus a Talpra magyart énekelte.

D. u. 4 órakor. Midőn az ünnepély véget ért, megindult a lelkesült közönség a városház elé,

Ott pipálgatott egy karos székben. Meg se mozdult. Mintha nem is édekelte volna egy cseppet se a fia ura dolga!

Jött a vallatás . . . Jött a tagadás . . .

Egyszerre csak odacsapom:

— Igazgató úr kérem, hogy én nem voltam fosztókában, bizonyíthatom tekintetes Kicska Dániel tanár úrral: ő megmondhatja, hogy már 8 órakor lefeküdtem. Erre hátra fordul az öreg s csutora mellől azt morgogja:

— Az igaz.

— Hát akkor miért nem szóltál előbb Dani? — mentegette magát apám előtt Tatay, az igazgató. De én hirtelen közbevágom:

— Ha pedig ezt határozottan állította Kriska bácsi és lám még sem igaz, akkor épen olyan rosszul látta a többieket is . . .

És nem lett semmi baj!

— Ha visszagondolok ezekre a napokra, örülök és könyezem is. Sajnálom szegény Zoltánt, a ki Szarvasnak lett áldozata.

Vádolom magam, hogy miért vittem mindenhova? Vádolom a tanárikart, mert kicsapta!

Mikor ugyanis Zoltán Pesten megbukott, anyja levette róla kezét, a ki mióta másodszor férjhez ment, különben sem sokat törődött vele . . . Most meg, hogy Szarvasról kicsapták, nagybátyja sem akart hallani róla s így nem tehetett mást: felcsapott színésznek. És ez ölte meg! Igaz ugyan, hogy a szarvasi tanári kar a törvények szerint cselekedett, a mikor kicsapta, de akkor miért vett ki alóla engem? Egyszer ugyanis már előbb Zoltánt is kicsapták velem együtt, de mert tanár volt az apám, visszafogadtak mindnyájunkat. De mikor utóljára kicsapták, én történetesen nem voltam velük — s 48 óra alatt el kellett hagyniok a várost. Ez az a mivel vádolhatom a szarvasi főgymnázium akkor működő tanári karát. Ha ugyanis engem visszahívtak, mert tanár fia voltam, mennyivel inkább vissza kellett volna fogadni Zoltánt: Petőfi Sándor fiát! . . .

Szegény Zoltán eladta minden holmiját egy öltözet ruhán kívül s mivel négyen voltak, együtt hajtattak Mezőtúrra, hogy az ott játszó szintársulathoz szegődjenek. Még egy búcsú ivást rendeztünk a túri országút mellett épült sörházban.

Elment Szarvasról s nem is volt ott többet soha!

(Folyt. jön.)

Gyökössy Endre.

10 b

élükön a dalárdákkal s ezek zászlóival. Itt a dalárdák összeke (Himnusz) után Nagy Sándor mondott hatalmas, szabadság és honszeretettől lángoló beszédet, melyet itt is bemutatunk olvasóinknak.

Polgártársaim! Ünneplő közönség!

Ünnepelni seregettünk össze, itt, az Isten szabad ege alatt, ünnepelni nagy nemzeti ünnepet.

Március 15-ike van ma.

Ez a nap a magyar népszabadság születésnapja, ez a nap a magyar nemzet szabadságának feltámadás napja.

Félszázad előtti hatalmas időknek emléke leng itt közöttünk, félszázad előtti hatalmas időknek dicsősége járja át öregnek, ifjúnak a lelkét.

És ki ünnepelne ezen a napon, ha nem az ifjúság és a nép?

Az ifjúság benső, tiszta lelkesedéssel emlékszik a multa Szívét megdobogtatja a régi dicsőség emléke, és erős, makacs bizodalommal meri remélni, annak a régi dicsőségnek feltámadását.

És a nép maga igazi magyar, őszinte lelkével még tud, még mer, és akar is ünnepet szentelni azon nagy idő emlékére, a melyben még, az egész nemzet egy eszmétől, a haza igaz szerelmétől lelkesedett, és azon nagy férfiak emlékére, a kik ezt a népet felemelni törekedtek, a kik ennek a népnek igazi atyjai voltak.

Ime mi ifjak eljöttünk hozzátok ős Debrecen magyar népe. Eljöttünk hozzátok, szívünk igaz lelkesedésével, a magyar nép, a magyar faj iránt való lángoló szeretetünkkel, eljöttünk hozzátok, hogy együtt ünnepeljünk.

54 évvel ezelőtt ezen a napon, az ifjúság szállt először sikra a nemzet jogaiért.

1848 március 15-ikén kivívta a sajtó- és gondolat-szabadságot és diadalmasan tűzte zászlajára az „egyenlőség, testvériség, szabadság” jelszavait.

A magyar nemzet legnagyobb költője Petőfi Sándor e napon kiáltotta el a „Talpra magyar”-t, és e napon ébredett föl tétlenségéből a nemzet, hogy, ha kell, vérént ontsa a szent szabadságért.

A mikor aztán eljött ez az idő, a nemzet édes atyjának Kossuth Lajosnak lángszózatára fegyvert ragadott öreg és ifjú, és bátran ment előre, meghalni a szabadság lobogója alatt.

A 48-iki szabadságharcnak március 15-ike a kiindulás pontja. Ezen a napon lobogott föl elő-

ször a forradalom lángja. Ez a láng nőtt fel a szabadságharcban eget csapkodó tűzoszloppá.

Ennek a napnak megünneplésével, az egész szabadságharcot ünnepeljük.

Ismeritek-e ezt az időt, a magyar szabadságharc idejét?

Ismeritek-e ezt az időt, a midőn a magyar a szabadság istenének választott népe volt, a midőn a reá özönlő tengernyi ellenség közepette, volt ereje, volt bátorsága hősiesen megállani.

Ismeritek-e ezt az időt, a midőn ezren és ezren haltak meg a hazáért és az elesettek véretől a nép- és a nemzetszabadság izmosodott meg.

Ismeritek-e ezt az időt, a melynek világra szóló dicsősége, soha el nem enyészhető főséges öröksége a magyarnak, hogy például vegye, erősítse vele a haza, szabadság- és fajszeretetét, s ha ez érzelmek már kihalóban lennének, ennek az időnek emlékéből támasszon ismét nemzeti felújulást.

Ismeritek-e ezt az időt?

Óh nem ragad-e magával mindannyiótokat ennek az időnek emléke? Nem rendíti-e meg lelketeket, nem járja-e át egész valótokat?

Ezt a korszakot ünnepeljük most március 15-ikén, a szabadságharc véres, dicsőséges korszakát.

Gondolatunk ott jár ebben a multban. Elkábulva szemléljük ennek csodaszerű nagyságát.

És ha a multba elröpült képzetünk visszatér a jelenbe, a mult idők emlékeitől lelkesülve szeressük annak a multnak alkotásait.

Óh, hogy szeretnénk feltalálni!

Óh! hogy szeretnénk azt a multat úgy ünnepelni egy boldog jelenben, mint most is meglevő valóságot, nem úgy, mint a hogy most ünnepeljük egy tüneményes, főséges, alig hihető álmot.

Mert feltaláljuk-e a jelenben annak a multnak alkotásait? Van-e szabad, önálló hazánk, a magyar-é valódi ura ennek a vére hullásával szerzett földnek, megvan-e benne az a régi, ősi hazaszeretet?

Miért kell mindezekre keserűen felelni: nincsen!

Mert szabad-e ez az ország, a melynek nincs gazdasági, nincs politikai önállása, a melynek nincs hadserege, a mely idegen nyelvű, fekete-sárga, kétfejű sasos katonaságra áldozza mindazt. saját szájától vonva el, a mit véres verejtékével

megkeres? Szabad-é az az ország, a melynek főemberei, idegen állam annyira gyűlölt császárvárosából várják, lesik tetteikhez a jeladást?

Elynomott szolga ez az ország. Megverte az isten ezt az országot! Olyan, mint az az ember, a kinek naponta azt kiáltják fülébe: szabad vagy, de lábát vashéjlyó nyűgözi.

És úr-é a magyar a saját hazájában? Nem tétlenül nézi-e, miként rontják, pusztítják napról-napra jobban a hazájában élő idegen fajok? A kiket a nemzet századokon át nem csak megtűrt, de fegyverrel védelmezett, minden jogában testvéri szeretettel részesített, sőt kiváltságokkal halmozott el, nem üldözik-é most, nem törnek-é rút hálátlansággal az életére is?

És miért van ez így? Miért kell ennek így lennie? Mikor ezt a földet a magyar faj szerezte, oltalmazta és tartotta fenn ezer éven át! Miért türjük ezt? Hiszen ha még sokáig nem ébred fel ez a nemzet, „úgy eltűnik, mint az égről a csillag, ha a sötét felhők reá borulnak.“

Mert a magyar faj között napról-napra jobban, pusztulás tünezik elő. Még a földet is elveszti lábai alól. Hány százezren vannak, a kiknek egy porszem sem maradt az édes anyaföldből, a melynek rögeit öntözte annyi őse vérrrel és verejtékkel.

Minden oldalról meg van támadva a magyar faj, most még békés időben is. Olyan, mint az az óriási fa, a melynek galyait szelek tördelik, törzsökére éles fejszét emelnek, s még gyökere is pusztul: undok férgek emésztik szüntelenül.

És ennyi baj között, meg van-é a nemzetben az a régi, ősi hazaszeretet, a melynek megünneplésére itt összegyülekeztünk. Ezer veszély között biztos hittal mernénk remélni a jövőben, ha szilárd kitartással, rendíthetetlen hazaszeretettel állanánk azoknak a veszélyeknek eleje.

De hol van az ma meg? Felülről, nem törődömség, közöny és hazafiatlanság terjed lefele a nép legalsó rétegéig. Szemmel nem látható veszedelem ez. De a lassú méreg mindig veszedelmebb, mert lassú kinos halállal öl meg.

Tespedő, szomorú, hazafiatlan időket élünk. Hasonlíthatjuk-é ezt a sívár, kétségbeejtő jelent a ragyogó multhoz?

Oh! a mult csodálatos országából a jelenbe visszaröpült lelkemnek szárnya, csüggedten hanyatlik alá

Keresek egy szabad, független, önálló országot, keresek egy boldog, önérzetes, hazaszerető nemzetet, a melynek a neve magyar; és találok egy boldogtalan, félszolga országot, és találok egy közönyös, hazafiatlan, pusztuló nemzetet, a melynek a neve magyar.

Nem, nem, nem! Ez nem maradhat így!

Új március 15-ike kell?

Hadd jöjjön egy új véres zivataros kor, a mely a tespedő erőket életre rázza, a mely ledönti, megsemmisíti azokat a bálványokat, melyek előtt hajlong szolgai alázattal a nemzet vezető része.

Hadd jöjjön egy új véres zivataros kor, a mely *szabaddá* teszi a hazát, *magyarrá* teszi ezt az országot, *boldoggá* teszi ezt a nemzetet.

És el is *kell* jönnie annak az időnek.

Erős a hitem, hogy nem lehet sokáig megfosztani függetlenségétől ezt a nemzetet, a melynek ezer esztendőn át a szabadság volt a hitvallása.

Erős a hitem, hogy életre fog még ébredni ez a faj, és ha másként nem lehetne, fegyverrel, vérrel szerzi vissza azt, a mit tétlenségével, közönységével *elalkudott*, elveszített.

Új március 15 ikének kell jönnie!

Kell, hogy ennek a szolgai, ennek a nemzetölő korszaknak erős visszahatása legyen.

Valami csodálatos jóssejtemem fogja el a szívemet. Mintha jövő időnek hírmondó szele érintene meg.

És én rajongó hittal hiszem szebb, jobb jövőnek bekövetkezését.

Hitem ott gyökerezik abban a multban, a melynek megünneplésére most összegyülekeztünk. Ha akkor volt erő, volt akarat a nemzetben jogaiért fegyvert ragadni és azokat megszerezni, kell lenni erőnek, kell lenni akaratnak benne, hogy az elvesztett jogokat ismét visszaszerezze.

1848-iki szabadságharc ismerete, a 48-iki szabadságharc csodálatos dicsőségének emléke kell, hogy feltámaszsa bennünk ezt az erős bizodalmat.

Polgártársaim! ünneplő közönség! Ne veszítetek el bizalmatokat a jelen sívársága miatt. Gondoljatok a multa s a mult emlékéből merítetek bizalmat a jövőre.

A szabadságharc hőseitől tanuljatok *hazaszeretetet*. Ennek a hazának, ennek a földnek a

szeretetét, a melyen születünk, a melyhez őseink sírhalmai csatolnak, a melyen meghalunk is kell.

A szabadságharc emléke támasszon bennetek erős *fajszeretetet*. Ennek a magyar fajnak a szeretetét, a kié ez a föld; s rajta kívül idegen fajnak ehhez a földhöz joga nincs, nem lehet, és nem is fog lenni soha.

A szabadságharc katonáitól tanuljatok, *a magyar függetlenség eszméjéhez való kitartó ragaszkodást*. Ahhoz az eszméhez, a mely 400 év óta melegíti minden igaz magyarnak a lelkét, a melyért annyi véres szabadságharcot vívott már ez a nemzet és a melynek végre is, minden akadálylyal szemben is győzedelmeskednie kell.

És ha a 48-iki hősokeket követjük, ha azokat követi az egész magyar nép, beteljesedik minden igaz magyarnak, a nemzet jövőjébe vetett biztató reménye.

Azoknak az időknek emléke legyen folyton velünk, azoknak a hősokeknak emléke töltse el szívünket, lelkünket, és akkor a jövő nemzedék boldogan ünnepli meg, a hármás bérc és négy folyam hazájában, a szabadságharc dicső ünnepét: *március 15-ikét*.

Nagy Sándor után Kolozsváry Mihály lépett az emelvényre s az egész piacot betöltő érces hangon szavalta Petőfi: Talpra magyar-ját. A két szám között a „Munkás dalegylet” hazafias dalt adott elő Az ünnepélyt énekszám fejezte be az összes dalárdák közreműködésével.

Az ünnepség végeztével levonult az ifjúság dr. Ferenczy Gyula ablakai alá s megemlékezve párját ritkító tavaly tartott március 15-iki beszédére, melynek színhelye az oratorium volt, felkérték őt, hogy midőn szeretetüket, ragaszkodásukat, személyéhez és eszméihez, kifejezni lejöttek, intézzen hozzájuk pár szót, hogy lelkének tüzeből ragaszkodást, erőt, bátorságot, hitet merítsenek a szabadsághoz, a hazaszeretethez, a rájuk váró küzdelmekhez, a jövő boldog Magyarországhoz, mely kérésüknek a szeretett professzor, a szabadság és függetlenség szeretetében az ifjúságnak vezérlő lángoszlopa, a legnagyobb lelkesedéssel tett eleget s megtartotta azt a beszédet, mely nem volt hivatalos, de talán a legszebb, a legigazabb volt az e napon elhangzottak között.

A tanári-kar is megtartotta az oratóriumban évenként rendezni szokott márciusi ünnepélyét.

Nagytisztelendő Csiky Lajos theol. dékán lelkesen emlékezett meg a dicső napról. Kiss Pál pedig alkalmi ódát szavalt mély hatást keltve. A főiskolai kántus három énekszámval vett részt az ünnepély sikerének előmozdításában.

A 48-as öreg honvédek minden egyes ünnepélyen tépett zászlójuk alatt testületileg vettek részt.

Délután 5 órakor a tanítóképezde növendékei rendeztek a diszteremben ünnepélyt szép műsorral, szép sikerrel, melyet nagyszámú közönség hallgatott végig.

* * *

Így ünnepeltük meg március 15-ikét. Egy szóvá, egy érzelmmé olvadt össze a város minden lakosa. Az érzelem: lelkesülés vala, a szó: szabadság vala Záloga volt e nap annak, hogy megvirrad még valaha, nem lesz mindig éjszaka; hogy még jönni kell, még jönni fog egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán. Hallani véltük e napon a próféta költő szavait: ne féljeteK szegény jó emberek, jön rátok is még boldogabb idő; ha mult s jelen nem a tietek is: — tietek lesz a végtelen jövő. Él még a magyarok istene; hazánkat átölelve tartja atyai keze. És mi bizunk benne. Hisszük szent hittel, hogy elmondhatjuk talán nem sokára, igazabban mint eddig, hogy szabad a magyar nép, szabad valahára, kinek láncot vertek kezére lábára s görbedt derekával a rabigát vontá, mint ha csak állat és nem ember lett volna. És hogy ez így legyen, egyet ne feledjünk! Minden ember legyen ember és magyar, a kit e föld hord s egével betakar! Egymást értve, boldogítva, ily egy nép bármi vészszel bizton, bátran szembe lép.

Csak így lesz mienk a — jövő! S talán már a közel jövő! . . .

Kuruc-estély.

Sokan beszéltek, hogy csak álom, sokan rebesgették, hogy csak szóbeszéd a kuruc-estély. Kevesen szilárd, megingathatatlan hittel biztunk nagyszerű álmunk megvalósulásában s mennél inkább kételkedtek benne, annál nagyobb erővel dolgoztunk, fáradoztunk, hogy egy estére, ha csak egy estére is, de lebilincseljük ős Debrecen hajdu magyar közönségét a kuruc idők mesés, csodás világához. És szívünk dobbanása összeolvadt Debrecen közönségének vágyakozó sohajtsaival,

melyekkel valami babonázó múltat kerestek, mert érezték, hogy szívök megfásúl a manapság divatozó lelket ölő közönyben. Mert hiába jártak el a színművészet templomába, ott csak léha, könnyűvérű bolondságok fakasztottak múltó kacagást sápadozó ajkukon, de az a kacagás nem szívből jött, a szívet hát nem is gyönyörködtethette, vagy idegbontó izetlenségek öldökölték nemesítő, üdítő forrás után vágyakozó lelköket! De mindez csak napi, múltó hatás! Kerestek, — talán maguk sem tudták, hogy miért? — valami maradandó hatású valamit, amiből lelkök meríthet majd frissítő cseppeket a közönyösség ellen, ami még meg nem romlott, de már-már rossz útra csalt ízlésöket harsány kiáltással visszaüzi e tévetegetes ösvényről. — És mikor a debreceni kollégium magyar ifjúsága, melynek magyarságban párja nincs széles e hazában, beledobja a város levegőjébe e mondatot, hogy — kuruc-estélyt rendez, megdobban szívök s anélkül, hogy észrevennék, hogy ez az, amit ők áhítoznak, amit keresnek olyan régóta, szokatlan érdeklődéssel beszélgetnek a még csak megpendített kuruc-estélyről és azután már szinte követeli az ifjúságtól, hogy megtartsa azt! És hetekkel március 17. előtt másról nem beszél Debrecen közönsége, csak a kuruc-estélyről, csak a kuruc-estélyről?!

É. amikor elérkezik március 17. estéje, lázas kíváncsisággal sietnek az ünnepélyre. Mert ünnepély volt az, még pedig az ébredező magyar öntudat, az ébredező magyarság legnagyobb ünnepe, hogy szívökbe, lelkökbe szívják Debrecen ifjúságának a nagy múltban, a nagy Rákóczi idejének varázsában megfürdött szívü, lelkü magyar ifjak kuruc magyarságát, hogy összedobbanjon szívök a magyarság imádó szeretetében, hogy hatalmas megjelenésével igazat adjon az ifjúságnak, mikor a múlthoz fordul erőért, amivel a jelent akarja ébreszteni!...

...És eljött az egész Debrecen!... Beszédes csenddel hallgatták meg Rácz Károly zenekarának Rákóczy indulóját. A síró, az újongó hanghullámokkal szállott szívök, hol a háborúk viharos forгатagába, hol a győzelemtől ittasult táborozó kurucok csapataiba, de lelkük már nem volt a mai világban, de lelkök már azt az időket csodálta, amit Milotay István olyan szépen rajzolt megnyitó, beszédében költészetével, harcaival,

szomorúságaival, vígságaival együtt. S mikor Dóczi Ilona szavalta Lévay „Mikes“ című költeményét, a bujdosó kurucokat siratta zokogó lelkünk, de lelkesedtünk egyszermind azért a csodálatos hazafiúi szeretetért, mely a bujdosókat nehéz sorsukban csüggedni nem engedte, lelkesedtünk azért a csodálatos rajongásért, melylyel a nagy fejedelmet körülvette különösen leghivebb kísérője, Mikes. Majd ismét a kurucvilág nótázó harcosai közé vonta lelkünket Szilágyi Imre hegedűje, mikor sírta, újongta a szebbnél szebb kuruc nótákat, sírván szilajan. És mikor Rákosi Viktor felolvasta azt a két történetet, melyből megtanúlhattuk, hogy a nép és a földesúr milyen lelkesedéssel és nembánomsággal őrzi vagy mit se ad Rákóczi szent emlékére, valóban sikerült Rákosinak, amire kért bennünket, mert meggyűlöltük azt a földesurat, aki nem áldozott semmit, hogy öreg kasznárának figyelmeztetésére ne engedje a vasutat keresztül vezetni azon a dombon, ahol Rákóczi olyan sokat áimodozott, mely omladéknak minden kövéhez Rákóczi emléke fűződött, — és megszerettük azt a ruthén népet, a melynek nevében a falusi bíró tiltakozott az ellen, hogy a Latorca szabályozása miatt kivágják azt a fát, ahol Rákóczi csak egyszer pihent, amikor kibujdosott Lengyelországba. Megszerettük ezt a ruthén népet s meggyűlöltük azt a főurat!... Mert Rákóczi emléke szent! — Szabolcska Mihály „Szomorú dalai“-t Ferenczy Gyula olvasta fel. A költő lelke, szíve fáj, mikor a magyar jelenét szemléli, a múltnak szentelt estén, fáj, hogy a magyarnak nincs még magyar katonája se, hogy elébb-utóbb elnyeli a német, a német, mint a Tiszát a Duna. — Komlóssy Emma kuruc dalai villanyozták fel ismét szívünket s előkészítette Baja Mihály szavatatát, ki az „Ocskay Lászlóról való ének“-et adta elő tüzzel, keserűséggel, bánattal. A közönség a kuruc kor e hamisítatlan költeményéből megismerhette az igazi Ocskayt, az árulót, a kit a reudek szaggattak volna szét, ha le nem ütötte a fejét. És méltóbban, szebben nem lehetett volna befejezni ezt az ünnepet, mint azokkal a szebbnél-szebb kurucnótákkal, amiket a főiskola énekkara adott elő, énekelt lelkesen, tüzzel.

A kuruc-estély után barátságos vacsora következett, hol nagy közönség hallgatta a szebbnél szebb köszöntöket.

Mese mese mes mes . . . Kis fiaim, ha jók lesztek, mesét mondok. Figyeljete csak! . . . Volt egyszer hol nem volt egy kitűnő ifjúsági lap, melynek a szerkesztősége olyan csodálatosan feledékeny volt, hogy ma már nem tudta, mit írt tegnap. Így azután sokszor, nagyon sokszor ellentétbe jött önmagával s még többször ellenlábasa volt az igazságnak. Szerencsére volt azonban egy másik ifjúsági lap is, mely ezeket írja vala az arcúcsapkodott igazság érdekében: Igen is hangoztatta, sokszor hangoztatta az a feledékeny ifj. lap, hogy „reform párti.“ Így pl. a 230. lapon is.

*

— Azért írtuk, hogy az önálló működés terén nem sokat értünk el, — mert nem akartunk dicsekedni. Annyi azonban bizonyos, hogy tettünk annyit, mint Kolozsvár. Itt legalább tudja az ember, hogy magyar főiskola falai közt van, de a kolozsvári egyetem ifjúsága nem büszke arra, hogy magyar. Legalább ifjúsági lapja nagyon kozmopolita szellemű. Talán ilyennek kell lenni a jó ifjúsági lapnak? Mi — urak! — ilyen sohasem leszünk!

*

Annak az egyszeri feledékeny lapnak a szerkesztősége kisüti, nagy tudákosan, hogy a gyanúsítás nem valami korrekt fegyver, de azt elfeledte, (ismét ez a csúnya szellemi fogyatkozás!) hogy előbb talán ő gyanúsított. — Na de nem csak feledékeny az az igen tisztelt szerkesztőség, hanem — el kell ismernünk — nagy tudós is. Többet tud, sokkal többet tud mint mi. Tudja azt is, a budapesti és debreceni ifjúsági lapoknak közös sajtó-irodájuk van. Fájdalom, mi annyira tudatlanok vagyunk, hogy dacára annak, hogy itt lakunk Debrecenben, — erről mit sem tudunk. Ugyan kérem honnan, a „pletyka“ melyik hatalmas forrásából merítik tudásukat? Tudásuk határozottan bámúlatba ejtő! Különösen elragadtatással olvastuk ezen tudományokba vetett bizalmukra valló soraikat: „a közös sajtó-irodából kikerült támadásokra *tudnánk* feleletet adni“ — de nem akarunk és miért nem? Bizonyára azért, mert akkor mi constatálhatnók, hogy milyen fegyverekkel szokott harcolni az az egyszeri feledékeny ifjúsági lap. Na Urak! — ezt így is nagyon jól tudjuk, de bizony kevés örömünk nagyon abban, mert főképen a roszakaratú kisebbités,

félremagyarázás és igaz nem mondás, nem épen díszes fegyvereit méltóztatnak számtalanszor alkalmazni.

Ha tetszik, mindenikre példát keresek, abban az egyszeri feledékeny ifjúsági lapban.

*

Mese mese mes mes . . . Úgy-e jól múltatok gyerekek?

Kántus ünnepély. A debreceni ev. ref. főiskolai kántus, folyó hó 5-én, szépen sikerült ünnepélyt rendezett néhai Nagy József, Vecsey-Bruckner, Magyar-Kegyves, Kádár István, Fráter Ida, Sipos Margit kegyes alapítói emlékezetére, a M. I. Ö. T. és a főgimnáziumi zenekör tagjainak közreműködésével. Az ünnepélyt a főiskolai kántus éneke (Gyászének: Erkel Ferentől) után nagytiszt. dr. Erdős József, theol. professor, a kántus felügyelő tanára, gyönyörű beszéddel nyitotta meg, melynek végeztével felolvastatott azok névsora, kik a fenti alapítók alapítványi kamataiból jutalomban részesülnek. Ezután ismét a főiskolai kántus énekelt, (Intés: dr. Bródy Miklós) majd Jakab Lajos J. th. szavalta el Mátray Lajosnak: „A füredi bálban“ című költeményét. A műsor első szakaszát Kovács Károly 3 th.-nak szóló kuruc-dalai fejezték be, melyet a főgimnáziumi zenekör 6 tagja kísért hegedűn. A műsor II-ik részét a kántusnak művészileg előadott: Szerenád-ja nyitotta meg, mely méltán ragadta elismerő tapsokra a hallgatóságot. Aztán Szarka Lajos lapunk főmunkatársa ült a M. I. Ö. T. megbízásából, a felolvasó asztalhoz s tartotta „Egy kis indiskreció a modern asszonyok asztromiájából“ című szellemes, humorisztikus felolvasásával állandó derűtségben a közönséget. Lányi Ernő: Magyar dalai után Baróthy István 8. oszt. szavalta Arany: Bajusz című költeményét, oly jó kedvre hangolva a közönséget, hogy még vagy két költeményt kelle elszavalnia. Az ünnepélyt a kántus tüzes éneke fejezte be: Bordal Stonajovics-tól, melyet P. Nagy Zoltán tanítóképző-intézeti ének- és zenetanár úr kísért zongorán. A minden egyes pontjában fényesen sikerült ünnepélyt nagyszámú férfi- és hölgyközönség hallgatta végig, a kiknek bizonyára nem volt okuk megbánni, hogy a csúnya idő dacára is eljöttek az ünnepélyre.

A Dóczi-intézet tanári kara és növendékei, f. hó 2-án, a Mikes-szobor javára ünnepélyt ren-

dezték. Sajnáljuk, hogy mivel meghívónak nem vagyunk birtokában, a — mint értesültünk — különben változatos műsort nem közölhetjük. Ugyancsak ez intézet növendékei lelkesen ünnepték meg a március 15-ikét is

Bokréta. Baja Mihály, Gulyás József, Gyökössy Endre, Maday Gyula és Oláh Gábor szép verskötete, a Bokréta, a napokban kikerült a sajtó alól. A kötetről egyik főgimnáziumi tanár úr fog legközelebbi lapunkban érdemleges bírálatot mondani.

A magyar vigalmi társaság e hó 15-én szépen sikerült házi-estélyt rendezett, melyen éjfél után 1 óráig lejtették a szebbnél-szebb magyar táncokat. Próbabájjuk e hó 22-én lesz a Margitfürdő helyiségeiben, melyre már a meghívókat szét is küldték.

Luluka beteg.

*Lulus beteg! Csitt, se szó!
Se sírás fennzokogó...
Ne zavarja az álmat,
Szórjatok szét virágot!*

*Hazug illat lengje át
Azt a kis betegszobát...
S ha felébred, mondjátok,
Hogy nyílnak a virágok.*

*Az erdő megint dalos,
Hogy a mező illatos,
Szálló lepke rátéved —
Mondjátok, ha felébred!*

*Meglássátok: az arcán
Nyílik rózsá, tulipán.
S a szemében égi fény —
Hogy mért? Ő tudja, meg én!*

V. Farkas József.

Mikes Kelemen törökországi leveleiről.

(Folytatás.)

Azt már most, hogy Mikes leveleit tényleg élt személyhez intézte volna, részletesen megcáfolja Toldi Ferenc, ki leveleinek első tökéletes kiadását is rendezte, kimutatja Toldi, hogy nem levelek azok, hanem lapjai egy naplónak s ezt számtalan jeltől észre is vehetjük, ha figyelmesen

olvassuk azokat. Különben is ez mellékes dolog s a szempont, melyből Mikes leveleit tárgyalni, ismertetni akarom, egészen más.

Megkísértem először néhány szóval megrajzolni Mikesnek, az ő jellemének általános vonásait, amiut azok leveleiből lépten-nyomon felcsillannak a figyelmes olvasó előtt. Azt naplója olvasása nélkül is elmondhatnánk felőle, hogy bizonyára szeretnie kellett a fejedelmet, hogy szerencséje tüntével is mellette maradt s kész volt hazáján kívül, számkivetésben tölteni el úgyszólván egész életét, csak hogy oldala mellett maradhasson nagylelkű urának. Ezt, mondom, előlegezni lehetne minden további kétkedés nélkül. De ha leveleit olvassuk, ez a szeretet a maga végtelen gyöngédségével, melegségével mely szinte az imadásig megyen, úgy hat reánk, annyira lelkünkbe lopódzik és érezzük sokszor, hogy nagy és nemesen szerető szíve volt a „Törökországi levelek“ írójának. Látjuk, megismerjük, hogy Mikes egy vala azok közül, akik, ha egyszer megszeretnek valakit, nem tudnak attól elszakadni életük fogytaig. S ez a bámulattal párosult ragaszkodás készítette őt arra, hogy hűséges maradjon urához mindvégig, a szerencsének minden változásai között. S ezt a szeretetet életének minden hánykódásai között meg nem bánta soha, leveleiben nem találunk egy sort, egy szót sem, melylyel a fejedelmet okozná a uaga szomorú sorsáért. — Sokszor, ha olvassuk azokat a tenger partja mellől, a benők megszólaló lélek szelíd humora, méla komolysága megejt bennünket és látunk egy deres szakálú embert, az asztalnál ülve, az ablak nyitva, a tenger szomorú zúgását behordja rajta a szél... s az a deres szakálú ember írja a sorokat az ő egyhangú életükről, az ő nagy fejedelmükről, kinél jobb és nemesebb nem volt és nem lesz, írja a sorokat a szomorú jelenről, közbe-közbe egy-egy kép, jelenet, ötlet a múltból szelíd derűvel önti el azt a mit ír, de ha Rákóczy Ferencz neve jön a tollára, elérzékenyül, komoly lesz, kivált ha a nagy fejedelem halála után kelt az a levél. Olvasuk, 1738 dec. 15-én írja: „Énnekem soha semmi egyéb okom nem volt hazámat elhagyni, hanem, hogy igen szerettem az öreg fejedelmet.“ — Egyik helyről a másikra költöztetve, előttük a kétséges, bizonytalan jövő s Mikes leveleiben nyomát sem találjuk a zugolódásnak; hányszor, oh hányszor említi meg a fejedelmet, mint a kitől mindnyájan

erőt és bátorságot nyernek nyugodt lélekkel viselni el a száműzetés sanyarúságait. 1728 március 24-én így ír: „Hogy pedig minden úgy töltse az időt, mint a mi urunk, arra az Isten ajándéka kívántatik; mert ebédig az olvasásban vagy az írásban tölti az időt, ebéd után pedig... vagy fur, vagy farag, vagy az esztergában dolgozik. És az ő gyönyörű szakálla sokszor tele forgácssal, hogy maga is neveti magát. Ő úgy izzad, mintha munkája után kellene enni kenyerét. Őtet minden csodálja ő pedig neveti az olyat, aki azon panaszkodik, hogy elúnja magát...” Aztán élénk világot vetnek jellemére ezek a sorok 1718 december 28-án kelt leveléből: „Az én hivatalom, hogy szolgáljam híven és hagyjam Istenre a többit. Egy erdélyi nemes emberről, nem lehet nagyobb gyalázatot mondani, mint hogy adóért szolgál.”

De legjobban akkor tűnik ki a Mikes mély-szeretete és ragaszkodása, mikor urának és fejedelmének életéről, egészségéről van szó. Ekkor kelt leveleinek csaknem minden sora csupa aggodalom, hogy hátha-hátha elszólítja az Úr közülök azt a nagy embert, ki mindnyájuknak valóságos édes apja, vezető vezére. Az az aranyos humor, mely máskor mindig fel-felcsillan mondataiban, szomorú sejtelmekbe olvad s nem jó tollára vidám ötlet, nem fűszerezi előadását anekdotaszerű dolgok és esetek közbevegyítésével, levelei szinte az Írásnak hangján és stílusában szólnak hozzánk. 1735 március 12-én kelt levelében ezeket írja: „Talám májusnak nevezhetném ezt a holnapot, olyan szép idők járnak. És az idő sokkal vidámabb az elmémnél, mert egynehány nap olta nem látom az uramat olyan állapotban, mint az előtt... S mikor erősen szeretünk valakit, akkor a látható elfelejteti velünk a láthatatlant. Közben a fejedelem állapota egyre rosszabbodott, a szerető Mikes március 25-én már így kezdi levelét: „Édes néném, ha nyughatatlan elmével írtam az elébbi leveletem, ezt szomorúsággal írom; mert az urunkat épen nem jó állapotban látom...” Aztán levele végén: „Édes néném, kérjük az Istent, hogy tartsa meg ezt a nagy embert, akit az ellenségei is nagynak tartanak.” Amitől a hívséges Mikes már oly régen félt, az, mint a történelemben is megvan írva, csakugyan bekövetkezett. 1735. év április hó 8-án, nagypéntek napjára virradólag három óra után örökre lehunyta szemeit II. Rákóczy Ferenc. Ahogy őt Mikes meg-

siratja ugyanazon napon kelt levelében ha egyéb munkája nem is maradt volna az utolsó magyar íródeáknak, ez az egy levél elégséges lenne arra, hogy nevének helyet biztosítson azok között, kik magyarul írtak valaha. Semmi frázis és semmi jajgatás; a megmérhetetlen csapásnak és bánatnak megnyilatkozása az a levél, mintha csak az Új-testamentomban az Úr haláláról szóló verseket olvasnánk, úgy hatnak reánk azok a sorok. Hadd írjam ide őket: „A mitől tartottunk, abban már benne vagyunk. Az Isten árvaságra tette bennünket, kivéve ma közülünk a mi édes urunkat és atyánkat három óra után reggel. Ma nagypéntek lévén, mind a mennyei, mind a földi atyáinknak halálokat kell siratnunk. Az Isten mára halasztotta halálát urunknak azért, hogy megszentelje halálának áldozatját annak érdemével, aki ma meghalt érettünk. A micsoda életet élt, és a micsoda halála volt, hiszem, hogy megmondották neki: „ma velem lépsz a Paradicsomban...” Hullassuk bőséggel könyeinket, mert a keserűségnek ködje valóságosan reánk szállott. De ne azt a jó atyánkat sirassuk, mert őtet az Isten annyi szenvedései után a mennyei lakodalomba vitte, ahol a gyönyörűségnek és örömeinek poharából itatja, hanem minmagunkat sirassuk, kik nagy árvaságra jutottunk.” — Ezt a pár innen-onnan kikapott sort nem azért írtam ide, hogy bizonyítgassam velük Mikes hűségét és szeretetét fejedelme iránt, mert hiszen erre, mint már először említettem, szükség nincs, hanem hogy amennyire tőlem telt, megvilágítsam azt a lelket, amelyből a „Törökországi levelek” eredtek. Nagyon, de nagyon sokat lehetne még erről a dologról írni, mert hiszen a Rákóczy halála után kelt levelekben is akárhányszor találkozunk helyekkel, ahol a hűséges és felejteti nehezen tudó Mikes ismételtlen megemlíti, megsiratja az ő nagy és jó urát.

Mindezek után pedig azt mondhatná valaki, hogy haszontalan dolgot cselekedtem eddig, mert eltértem tulajdonképeni célomtól, hogy t. i. Mikes leveleinek irodalomtörténeti és irodalmi értékéről szóljak, de én úgy érzem, hogy ez a pár sor írás nem vészett kárba akkor sem, ha csak annyi szolgálatot tett is, hogy felelevenítette emlékét egy magyar lelkű és magyar pennájú embernek, akiről mostanság már nagyon megfeledkezünk.

Te csak szeress. . .

*Te csak szeress, szeress, míg izzó a lelked.
Szenvedtél már úgy is sok nehéz gyötrelmet!
És ha most elfojtod szíved dobogását,
Ki tudja éred-e újabb virágzását??*

*Ha lehull a virág, új tavaszra nyit csak...
Lesz-e új tavasza a te álmaidnak?
Bontsd ki szárnyait, míg szíved tüze lobban.
A néma szerelem elemészti jobban!*

*Ne verj békó vasat dobogó szivedre.
Büszkeséged rongyát most vedd le, most vedd le!
Borulj a szívére annak a kis lánynak,
Ki álmodozással redő gondol, rád csak!!*

*Ringasd álmaidat valóra a keblén.
S csókjait illatos koszorúba szedvén.
Megifjítja lelked, mint rózsát a harmat,
Csók nélkül elhervad ifjú, tüzes ajkad!*

*Nagy a hivatásod . . . gyöngye vagy rá magad . . .
De ha egy szelíd nő lágy keze simogat,
Munkára buzdító friss vér pezsdül benned
S merész álmaidat játszva megteremted!*

*Szeress hát, szeress hát, míg izzó a lelked.
Szenvedtél már úgy is sok nehéz gyötrelmet.
És ha most elfojtod szíved dobogását,
Ki tudja éred-e újabb virágzását?*

Gyökössy Endre.

Különfélék.

Országos református tanárgyűlés. Az iskolák városának — úgy is szokták Debrecent nevezni — legközelebb kedves, nagyon kedves vendégei lesznek. A magyar ref. fő- és középiskolák tanárai gyűlnek össze városunk falai közt, hogy egymást gyámolítsák, egymást buzdítsák azon a nehéz, de nemes pályán, melyet az isteni gondviselés számokra kijelölt. Szívünk meleg szeretetével várjuk mi is a magyar református tanügy eme lelkes bajnokait s kívánjuk, hogy városunkban otthon érezzék magukat s azzal a tapasztalattal gazdagodva távozzanak majd körünkől, hogy Debrecen még ma is a magyarságnak és a kálvinista anyaszentegyháznak egyik legerősebb bástyája.

Újfalusi Némethy Lajos. Debrecen egyik legöregebb papja, a tiszántúli egyházkerület

tanácsbírója, újfalusi Némethy Lajos meghalt. Temetése e hónap 8-ik napján volt, hol is az egész város jelen volt.

Március 15. A vidéken a collégium több ifja volt március 15-én, hol szavalatokkal s beszédekkel lelkesítették az ünneplő közönséget a haza szeretetére.

A kuruc-estély jövedelme. Hogy a kuruc-estély nemcsak erkölcsileg, de anyagilag is milyen sikerült volt, mutatja a következő kiutatás: Összes bevétel 883 korona; ebből a tiszta jövedelem 528 korona, melyből az irodalmi társaság 100 koronát a zágoni Mikes szobor javára küldött, és egy 300 koronás „Rákóci-alapítványt“ létesített, melynek célját később határozza meg az Irodalmi-Társulat.

Húsvéti számunk. Húsvéti számunk ismét egy ív szépirodalmi melléklettel jelenik meg. Mit olvasóinknak előre jelentünk.

HIRDETÉSEK.

MAUR JÓZSEF

ajánlja,

angol, francia és hazai gyártmányú szövetekkel dúsan felszerelt

férfi szabó üzletét,
izléses és divatos szabású, angol, magyar és diszruhák, valamint papi egyenruhák elkészíttetésére.

Olcsó árak. Pontos kiszolgálás.

A főiskolai ifjúság részére készpénz fizetés esetén 5%-os árkedvezményt ad.

Piacz-utca 12. Stenczinger-ház.

FEKETE JAKAB

uri divat, fehérnemű és kalap üzlete

Debreczen,

Főtér, Kistemplom mellett.

Tisztelt vevőim szives figyelmébe!

Ujdonságaim közül ajánlom az alant jelzett cikkeket feltűnő olcsó árban:

Valódi angol, olasz, gráci és honi gyártmányu kalapok és cylinderek, fehérneműek, bali ingek, kézelők és gallérok, chikkes nyak-kendők, francia batist és vászon zsebkendők, elegáns angol férfi esernyők, Jäger tanár-féle alsóruhák és harisnyák, karlsbádi férfi czipőkülönlegességek, bali lackcipők, Zachariás-féle bőrkeztyűk, vadászsapkák, kocsi-takarók, francia és angol illatszerek, pénz-, szivar- és cigaretta-tárczak, ezüst sétatotok, minden a legolcsóbbtól a legfinomabb kivitelig.

Kérem szives látogatásával szerencsétetni, hogy alkalma legyen üzlettem szoliditására, pontos és gondos kiszolgálásáról személyesen meggyőződni.

A collégiumi ifjúságot 5% árkedvezményben részesítem.

Olcsó szabott árak.

Legalkalmasabb és leghasznosabb ajándék.

PAPIRKERESKEDÉS

ÉS

KÖNYVKÖTÉS-ZET.

Cőtét kamra díjtalan használatra.

Tessék árjegyzéket kérni.

A tanuló ifjúságnak 5% engedmény.

Ritka alkalom

kiváló magyar műveknek
rendkívül leszállított áron való beszerzésére!

RÁTH MÓR

köztudomás szerint több mint négy évtizeden át száz és száz oly művel gazdagította irodalmunkat, melyekről a jó öreg Toldy Ferencz irodalmi közikönyvében azt írja, hogy azok

irodalomtörténetünk legfényesebb lapjain vannak megörökítve!

A kiadót az aggkor árnyai nyugalomra és arra intik, hogy kiadói tevékenységét immár az elkerülhetetlen actualis és folytatólagos művekre szorítsa. Elhatározta tehát kiadásai készleteinek tetemes és valóban elévülhetlen becsű részét tetemesen leszállított áron ajánlani fel a művelt könyvbarátoknak, kulturális, nép- és más nyilvános könyvtáraknak, kaszinóknak önképzőköröknek stb. Ezen művek jegyzéke, mely a mai irodalmi túlproductió és hajszá áramlatában is méltó a könyvbarátok figyelmére és mely számos ünnepi ajándékokra alkalmas értékes műveket — első kiadásokban és oly fényes díszkötéskeben, a minők a könyvpiacon sohasem jutottak — is tartalmaz, komoly reflektánsoknak bérmentve rendelkezésére áll.

Ez alkalommal ajánlom a közönség pártfogásába

könyvkereskedésemet

is, 1857-ben az absolutizmus legsötétebb germánizáló éveiben annyi veszély és üldözés között, mint magyar nyelvű, de világirodalmi üzletet alapítottam. Ezen üzlettem állandó szállítója a nagy országos központi és számos vidéki könyvtárnak és az ország minden osztályú intelligenciájának jóakaratóval bizalmával, sőt barátságával folyton dísekedhetik.

Sok évi szívélyes viszony Páris, London, Róma, Németország, úgy fővárosunk legelőkelőbb kiadóival képessé teszi könyvkereskedésemet a mai nagy concurentiával megküzdni, ide érte a bel- és külföldi antiquáriusokat is, ilykép jó lélekkel biztosíthatom a t. közönséget, hogy minden irodalmi megbízás a legjutányosabban és legszigorúbb lelkiismeretességgel intéztetik el.

RÁTH MÓR, Budapest, Haas-palota.

Kovács József

borbély- és fodrász-terme

Debreczen, Piacz-utca

a városházával szemben.

Van szerencsém a collégiumi ifjúság becses figyelmét üzletemre felhívni, hol is

40% árkedvezményben részesítem a mélyen tisztelt ifjúságot.

Figyelmes és tisztességes munka.

Tisztelettel

Kovács József,

borbély és fodrász.